

F ü s u n A k a t l ı
Öykülerde Dünyalar

Hulki Aktunç'un Öykü Dünyası

Hulki Aktunç, ilk öykü kitabı *Gidenler, Dönmeyenler*'i yayımladığı 1976 yılından bu yana özel bir dikkatle izini sürdürdüğü bir yazar. Türk edebiyatının, Türkçenin en “cins” yazarlarından biri. Yalnızca öyküleriyle değil, romanlarıyla ve nispeten daha geç bir zamanı beklettiği şiirleriyle de öyle. Onun denemelerini okuduğunuzda, sözlük çalışmalarını incelediğinizde daha dolaysız bir yoldan gözlemleyeceğiniz “dil içinde bir dünya”nın yazarı olma niteliği, öykülerinin de en belirgin özelliklerinden birini oluşturur.

Gidenler, Dönmeyenler'in hemen ardından, 1977'de *Kurtarılmış Haziran* yayımlandı. Onun öykü dünyasının kapılarını okura aralayan bu ilk iki kitabı 1985'te *Ten ve Gölge* izledi. Öykücü Hulki Aktunç artık sesini bulmuş, yazarlığının da en olgun dönemine girmişti. *Bir Yer Göstericinin Hayatı* (1989) ve *Güz Her Şeyi Bilir* (1998) onun anlatıyı virtüoziteye dönüştürdüğü öykülerini bir araya getirir. Aktunç'un beş kitapta toplanan öyküleri şimdi Yapı Kredi Yayınları tarafından iki cilt halinde okura sunulmakta. Onun öykücülüğünün, yazarlığının bütünlüğü içerisinde tuttuğu yerin çok önemli ve belirleyici olduğuna inanıyorum. Bu bakımdan da *Toplu Öyküler I ve II*'nin özellikle Türk edebiyatının genç okurları için çok değerli bir kaynak olduğu kuşkusuz.

Aktunç'un gerek *Gidenler Dönmeyenler*'deki, gerek *Kurtarılmış Haziran*'daki öykülerine baktığımızda, onun daha işin başındayken öykücülüğümüzü özümleyerek izleyen bir yazar olduğunu sezeriz. Öykünün yapısal sorunlarına ilgisiz kalmayı ve özde-biçimde yeni bir senteze yönelme gereğini duyusu bu bilinçli özümseme çabasıyla açıklanabilir. *Gidenler Dönmeyenler*'in ana özelliklerinden biri, bu kitaba kesik-kopuk bir söyleyişin egemen olması. Kimi öyküye uygun düşen, ama kimisinde de yadırgatan bir kesik-kopukluk bu. Bir iç-konuşma ya da bir bilinç akışı tekniği kullanılmış olmasına bağlanabilecek bu özellik, örneğin “Ev-

li Evinde”, “Küçük Yardakçının Olağan Hikâyesi”, “Hep Onu An” gibi öykülerde ustalıkla el ele veriyor.

Kaynak işçisi, ayakkabı boyacısı, ebe, yanaşma, küçük faizci, jandarma eri gibi düzene karşı koyma gücünden yoksun, yoksul, “muğber” ve sıradan kişilerle karşılaşılıyor bu ilk kitapta. Kişiler genellikle “tip” durumunda olmalarına rağmen, yapaylıklarından, yaşamasızlıklarından söz edilemeyecek kadar yetkin boyutlarla verilmiş.

Bu kitaptaki “Yanar Döner”, “Vakt’erişince”, “Yıl Yıldan Uzun” adlı son üç öyküyü birbirine bağlayan çizgi uzanıp *Kurtarılmış Haziran*’a varacaktır. Bu kitabında da ilk kitaptaki yazınsal özellikleri izleyebiliyoruz. Ne var ki, öykülerin 15- 16 Haziran işçi hareketleri çevresinde ortaklaşan sorunsalı, yazınsallığı zaman zaman zorluyor. Öykülerdeki bildiri, kimi beklentiler doğuruyor, ama bu beklentileri her zaman doyuramıyor. Kitapta yer alan ve sonuncusu yedi “askı”dan oluşan dokuz öykünün ilki, “Beyoğlu’nun Kirli Tarihi” üstesinden başarıyla gelinmiş oldukça zor bir öykü. Sonraki öykülerde ise biçim kaygısının öne çıkarak özü bir ölçüde zayıflattığını görüyoruz. Buna karşın, Hulki Aktunç’un yazarlık bilincini seziyoruz yine de *Kurtarılmış Haziran*’da. Ama gariptir ki bu bilinç kendini öykülerin başarısında değil de, zorlanmışlığında sezdirmektedir.

**“Yazmak, çileli, ızdırıplı bir iştir.
İnsanın anasından emdiği süt burnundan gelir.
İçinde bir yerde, bir şey kanar durur.
Yazıya emek verenlerin çoğu bilip yaşamıştır bunları.
Hulki Aktunç da, az taşımamıştır edebiyatın kapısına
muntazam odunları. Ter, gözyaşı, kan...”**

Ten ve Gölge’ye gelindiğinde Aktunç artık bu türden acemilikleri aşmıştır. İlk iki kitabıyla öykü edebiyatımıza getirdiği özgün ses rengini bu kitapta da sürdürüyor. Ancak bu ses artık daha kendini bulmuş, daha güvenli bir tınlamayla, deyim bağışlanırsa hiç “detone” olmadan yükseliyor. Aktunç’unkine benzer yazınsal kaygılar barındıran ürünler yaygın olarak “güç okunan metinler” diye tanımlanır. Ben bu adlandırmadan kaçınırım. Çünkü bu “güç okunma”, metinlerden kaynaklanmakta olsa da onların birincil belirleyicisi değildir. Yazma eylemi ile okuma eylemini karşı karşıya getirir, çarpıştırır, bu etkileşimin semeresinden öyküsüne

pay ayırır Hulki Aktunç. Kuşkusuz bu karşılıklı çaba, bir şey adına oldukça bir anlam ve değer taşıyacaktır. *Ten ve Gölge*'nin okunmasından yazın bilincimiz bileylenmiş, ısınmış olarak çıkıyorsa, üstelik bir doyum, bir paylaşma, bir buluşma sağlayabiliyorsak, havanda su dövlmemiştir, besbelli.

Hulki Aktunç çalakalem yazmıyor. Giriştiği zahmetli işin, karşısındakine yüklediği zahmeti boşa çıkarmıyor, hak ediyor. Metinlerinde çağrışımların ve estirilen tatların damıtılmış, bütün öykülerine katman katman vukufla döşenmiş olduğunu ayırımsayacaktır okur. Bu eylemden kazanımları olacaktır. “Galatalı Bir Yar” ile “Lodos Düğünü” ve “Binbirdirek Batakhanesi” arasında dolanan bir ilmek, öykülerin dokusundaki ilmeklerin çıplak gözle görülebileni. Bu doku; atkılarla, çözgülerle, ilmik ve düğümlerle alabildiğine berkitilmiş *Ten ve Gölge*'nin bütünlüğünde. Böyle bakıldığında, Aktunç'un öykülerini en iyi niteleyebilecek sıfat; “muhkem”dir. Belki “mazbut” da denebilirdi, ama bu ikinci seçeneği, ahlâksal yükleri onun öykü dünyasıyla bağdaşmadığı için eledim!

Hulki Aktunç'un yazarlığını, ince alaylar, hoş anıştırmalar ve muzip bir kalenderlik barındırmasından ötürü, rindmeşrep bir yazarlık olarak algılayıp ona gevşek, terlikli bir okumayla yaklaşanlar fena yanılırlar. *Bir Yer Göstericinin Hayatı*'nda da yer yer gerçeküstüne, yer yer absürde kaçamaklar saptanır. Ama bütün bunların temelini sağlam, âdeta matematik bir doku döşemiştir yazar. Zenaat erbabı içinde, en çok bir terziyle akrabalığı vardır. Konfeksiyona düşmandır; biçkiden teyele, oradan ince işe geçer: sürfile, overlok, ilik, düğme... Hiçbir ayrıntıyı çırağa, kalfaya emanet etmeden, tek tabanca göz nuru döken bir terzidir o. Okuma, ta gizli dikişlere kadar uzanmalıdır ki “iş”in zevki çıkabilsin.

Yazmak, çileli, ızdıraplı bir iştir. İnsanın anasından emdiği süt burnundan gelir. İçinde bir yerde, bir şey kanar durur. Yazıya emek verenlerin çoğu bilip yaşamıştır bunları. Hulki Aktunç da, az taşımamıştır edebiyatın kapısına muntazam odunları. Ter, gözyaşı, kan... Ama bu işin “okuyanı bir yana bırakalım” yazana verdiği doyum olmaz bir haz, bir kanatlanma vardır ki, ancak tıkız, sevinçsiz ve yüreği kasılmış yazarlar ayıp sayarlar, hafife alırlar o coşkuyu. Hulki Aktunç onlardan hiç değildir. Hiç ama! İşte, örneğin bu kitabının “İkonika” bölümünde, kapmış koyvermiş yazma keyfinin makarasını. Onda ben en çok da bunu severim. Biraz çılgın bir baba gibi sever edebiyatı. Coşkusu bulaşıcıdır.

Güz Her Şeyi Bilir'i okuyup bitirdiğinizde, Türk edebiyatının en dikkate değer öykücülerinden birinin dünyasında çıktığınız maceralı yolculuk sona ermiş olacak. Bahse girerim ki, Hulki Aktunç'u okumadan önceki “siz”e, Hulki Aktunç'u okumuş biri olarak şefkatle kılavuzluk etmek, onunla yeni yeni edebiyat maceralarına atılmak isteyeceksiniz!